

1979

san kònontònnan — nimòrò 95
 zanwuye kalo — san 1980
bp:24 - bamakò (mali)
 télèfòn : 22104 — ccp : 0155
 dòròmè 4

kibarudilalaw kuntigi : amadu ganyi kantè

kibaru

a bè bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

jamana denw sira taamali

k'a ta san 1979 de sanburu kalo tile 17 na, k'a bila a ti le 24 na peresidan musa tarawele ye si kaso mara lamini cam yala. taama in y'a n'a ka jamakulu lase kucala; yoroso; kajolo; kolonjèba; buguni ani yanfolila.

jamana denw sira taama, jamana kundi gi fè, o ye ko cènyiba ye. a ka gèlèn famaw ka mógo haminakow bèe don k'u to bamakò dugu kònò. o de kòsón, peresidan ka taama in bèn na, bawo, a yèrè y'a jira, k'a ye fèn caman ye; ka fèn caman mèn minw b'a to dèmè bëna lase mógo ma cogo min, walasa k'u haminakow nyèna bò.

san 1980, san kura, dusu kura

san kura o san kura, mógo kelen kelen bèe ka kan k'i hakili jaka bò i ka ko kelenw na. baara b'o la, hadamadenna b'o la, ani sóró kè cogo walima kalan.

fèn o fèn filè nin ye, kalan de bè olu bè jate minè cogo nògoya. ko fila dòròn de bè dinyè kònò, n'an bèe sigilen bè olu kan. o kow filè nin ye :

- fòlò : k'a k'i yèrè ye
- filanan : k'a k'i yèrè la.

mógo mana baara kè, i b'a k'i yèrè de ye. n'i m'a kè, i b'a k'i yèrè la. kalan bè ten; hadamadenna yèrè bè ten fana.

o de kòsón, san kura in kama, n'o ye san 1980 ye, anw b'a nyini aw bèe kelen kelen fè, aw k'aw janto aw yèrè la sira bèe kan, sanko kalan sira kan.

sannifeere kòrò ye mun ye ?

minw t'a kalama, olu b'a fò ko nanbara b'a la. minw b'a kalama, olu kuma kan tè mèn. wajibi don sènèfèn wòton ka lasago, denbaya balo bòlen ko a la. wajibi don, duguba kònò mógo ka labalo. wajibi don jamana ka jamana wèrèw wari sóró, n'o bè wele ko "dewisi".

ni kow b'o cogo la sa, yurugu-yurugu mógo sen ka kan ka bò kow la, bawo, olu de bè gèlèya sinsin jamana kònò. u bè balo san dagèlèn na, k'a mara, ka sóró k'a feere waati gèlèn na, dagèlèn na.

o furancè de bè gofèrènaman ani kènyèrèyew cè. ni mógo min ko k'o kuma ye nkalon ye, samiya fè, cocò waati la, o tigi ka wili ka taa bòrè kelen sóngò nyininka a yòró fila la.

peresidan musa ka san 1980 kuma

a kunbabà kunbabaw bëna bò kibaru natà kònò.

nin kibaru kònòkow

nyè 2 ani nyè 3: kibaru kanubagaw kuma yòró
 nyè 4 ani nyè 5 : san 1980 jate sèbèn
 nyè 6 ani nyè 7: maana: lawale.

kibaru kanubagaw

kalan nafa

balikukalan ye nafaba lase anw ka dugu kònò sènè ta sira fè. anw bè yòrò min, kòorisènè yòrò don. anw b'an ka forow suma, an b'an ka nògòw tila, an bè fura fana tila dugu mògòw cè. ni fee-re kèra, an b'a wari bée kafo nyògòn kan, ka taa a di nyémògòw ma. o bée ye kalan in nafa dò ye. kalan in sababu la, cikèlakòlidèn tè nin si kè yan.

anw y'a nafa ye kosèbè, dugu mògò bée nisondiyara. hali bi, an b'a nyini, kalan in ka taa nyè. bawo, nyinan, an b'a fè ka an ka kòori san. an ye sèbènw sòrò, minw bée basikili kalan cogo nyèfò.

arajo lamèn fana kèra nafaba ye. kunnafoni-caman bè sòrò o la, o ye hakili di an ma. kibaru fana bè dò fara an ka dònniya kan.

adama fònba
koloko

*
* *

a bée fò don o don ko kalan bée sòrò yiriwa. o kòrò ye mun ye ?

mali kònò yan, n'i ye mògòw jo, kème kème, i b'a sòrò, mògò bikòndòntò bée olu la, o bée ye sènèkèlaw ye. o bée

n'a ta, balo bée dèse malì kònò.

ni an ye a lajè farajè jamanaw kan, ni i ye o mògòw jò, kème kème, i b'a sòrò, mògò tan ni duuru dòròn de ye sènèkèla ye o mògò kème na. mògò tan ni duuru ka sènèkèfènw bée se ka o jamanaba inw balo, fo k'a tò feere jamana wèrèw ma.

o sababu ye mun ye ? farajè jamanaw la, mògò kalanbali tè yen.

an k'an ji ja ka balikukalan de kè, wala sa an ka sòrò na yiriwa.

sidi sajò meme tarawele
kooto

nyininkaliw

an bée nyògòn sòsò yan. ko bin kisè bée sòrò cogo di, ka falen ?

dòw ko ko bin kisè bée sòrò duguma la, ko ni sankunnaji bée na, a bée falen. dòw ko ko sankunnaji de bée na ni bin kisè ye. dòw ko ko sankunnaji finyè bée buguri ta, k'a wuli duguma la ni bin kisè ye, ka sòrò, k'a jigin ni sankunnaji ye.

an bée nyògòn sòsò, si ma sòn si fè.
kò danbele
tintige

*
* *

bamakò dògòfyèba falen bée tuma min na hadamaden na, muso ka na san tuma sògòmada fè, ni gòfèrènaman ye mògò dòw ci o tuma la, ka na dògòfyè hadamadenw. bée jate kelen kelen, o bée ka kan ka bèn hadamaden joli ma ?

mamadu dumuyi
abijan

*
* *

kònò dò yaalatò bélè kònò, ji lògò b'a la. a'ye buteli dò turulen ye dùgu rò, ji b'a kònò. a ve a da don, a ma se ka ji nin sòrò. a dùn tè se ka buteli nin bò dugu rò, a tè se ka a kari fana.

o tuma, a ka kan ka mun kè ka ji in sòrò ka min ?

jabe sisoko

jén

nin ye cè dò ye, shè caman b'a boio. cè ka shè mara yòrò la, ngorongo taara don shè nò fè, ka shèba kelen cin. o shèba sara. cè nin ye shèba ta, ka taa a fili.

o y'a sòrò, cè kelen bée yen; o cè kelen taara shèba nin su ta, ka na a jeni, k'a boso, ka shèfan kelen sòrò shèba su nín kònò. cè nin taara shèfan nin don shè dò jukòrò. shèfan nana tòrò, ka k'e dununkòrò belebeleba ye.

o tuma na sa, dununkòrò nin ye jifa ye, wa jifa tè ?

laji bangali
kokuma

*
* *

cèkòròba ye kului kalà. a y'a don, a taara i sigi jama la. u ye baro kè. a ka kului kònò fèn bée bòra kului sen da fè. cè nin kòròla fo k'a si jè, bée bée ma-lo a ma, mògò si tè se k'a fò a ye.

a denkè taara a sòrò, a hijabu faralen don. o y'a fò a nyè na : - è, n'fa, ni n'ye kului sen daba kala san o san, n'bè n'jan to a sen da la.

o kèra yòrò min na, mògòw ye sòsòli kè. dòw ko den ye a fa nenì. dòw fana ko a ma a fa nenì.

ne b'a nyini jama fè, n'a y'a sòrò, den y'a fa nenì, wa a ma a nenì ?

tijani faganda bagayogo
kènyèma

daba kurunin

a' tè hinè n na ten sa ?

kobini lawale la,
a' bée n kan,
sanji kòrò,
tile kòrò,
farakolo kan,
cèncèn kan,
bélè jalán kan,
kuuru kuuru kuuru,
sanga ni waati bée.

n y'aw solo ja,
i ko nègè bere,
k'aw barika ban,
i ko naanaalen,
k'aw nyè bilen,
i ko waraba ta.

n balima cikèlaw,
a' t'aw fara nyògòñ kan,
ka misidaba lajè ?
aw cayara ne ma,
n tè se k'aw balo tuun.
faso bonyara ne ma.

n nafa ma ban.
nka, fo ka n dèmè ten sa.

yòrò mènkòrò jakite
buguni faraba

KUMA YORÒ

kuma kòròmaw

n kan, ni
b'a sòrò,
e sènèké-
ò tan ni
o jama-
e jamana

semanaw
e kè, wa-
rawele

tin

jin

**

jinèkè ko u ka taa, ko n'a y'a còrò,
dimògò ma sigi a la, ale bè se k'a kunun.

u nena, u y'a sòrò, dimògò ma sigi a
ni muso in si la. (italikèla y'u bée fifa
nyògòn fè, jinèkè ye cé ni muso in bée
wuli.

u wulilen kò, jinèkè ko muso kelen
ka di ale ma muso saba in na. jumèn bè
di a ma sa ?

maliki kulubali, ka bò nòngòn
ani yaya tungara, ka bò ènisegi

**

kòlòn saba bè dinyè na, kòlòn saba
in cé tè témè mètèrè sabà kan, kérè fè
ta fila falen don, fo u ji bè kà nyògòn
na, cèmancèla tè jalén don, fo góngòn
duurulen bè o kònò.

ne taara dugu dò la, n'y'a sòrò, u bè
ka misi tòlònnènba faga, u ye misi faga,
a ma joli bò, k'a boso, a ma joli bò, k'a
sogo tigè, a ma joli bò, k'a tila nyògòn
cè, a ma joli bò, k'a sogo tobi, a ma joli
bò, fo a sogo dunnen kò, a sòròla ka
joli bò.

isa fònba
sirado

**

bakili nyuman, ani bolo, ani nyè,
mun bè se ka sèbènni kè ?

sayo filifèn tarawele
seguna

kunnafonidilaw

ka bò zirakorò :

bakayi balo, animatèri
ka bò zirakorò, masina
kubeda, segu mara

ka bò sòbugu :

kamatigi kùlibali anima-
tèri ka bò sòbugu, bòrón
kubeda bananba lamini
kulukorò mara.

ka bò filadugu :

duga jakite ka bò fila-
dugu, banankorò kubeda,
sèbekorò kafo kita kubeda,
kayi mara.

ka bò filadugu :

joman jakite ka bò fi-
ladugu torola, sèbekorò
kafo, kita kubeda, kayi
mara.

ka bò baginda :

cèkura sangare, lakolika
ramogò, ka bò baginda
kati kubeda, kulukorò

yélèkow

kònèkacè dò kérè, a bè sungurun tigè
kojugu. nka, n'a bòra su fè, a muso b'a
kélè.

kònèkacè taara marifa kelen san, ko
ale ye donso ye. su fè, a bè marifa ta,
ko a bè taa sogo nyini.

o y'a sòrò, bulon dò bè a ka yòrò la.
jaa, jaa, a mana bò, a bè taa marifa
doga bulon dibi la, ka taa i da sungurun
ka so kònò.

fo a muso y'a kòlòsi, don dò, a wuli-
la, k'a bè taa kungo la. a y'a ka marifa
ta, ka bò, a muso tòra k'a kòlòsi, fo a
taara marifa dogo ka bò-tuma min na, à
muso yèrè taara marifa ta, ka taa a
doga yòrò wèrè la.

dugutila mä, cé nana k'a bè marifa
ta, ka taa so, a ma marifa ye. a kamana-
ganna, a taara i sigi, ka sumaya, a muso
ko :

- è, a kérè di ?

a ko :

- è, bi taama ma diya. ne ni jinèw ye
nyògòn sòrò bi, o ma diya dè, f'u ye
n'ka marifa minè n'na.

a muso ko :

- è, o bè kè di sa ?

a y'a to, fo cé ganna kosèbè. muso ye
mògòw wele, ka taa marifa ta, k'a bò,

ko u k'a nyininkà ko nin ye ale ta ye
wa ? a ko :

- ònhòn, ne ta don.

u ko :

- e y'a bila min ?

a maloyara, a ma se ka kuma. u ye
marifa di a ma. kabini o kérè, kònèkacè
ma taa donsoya kè tugun.

musa danbele
wentgele

nin kérè cikèla dò ye. don dò la, tile-
gan fè, ka ale n'a denkènin to dumuni
la, dugutaala dò témètòla y'u fo. a ko :

- aw ni ce.

a ko :

- nba, i ni ce, n'terikè, na dumuni na.

o y'a sòrò, kòngò tun bè an terikè la.
bawo, dugutaa bolo, a ma se ka dumuni

nyènama kè. an terikè nana i sigi sènè-

kèla n'a den fè.

suman tun tè mògò saba bò. a sera
yòrò dò la, denkè y'a fò ko :

- baba, nin lògoma ka bon dè.

cikèla y'a den nyègan...kan..., ko :

- a y'a fò e'ye k'a bè dò wèrè ta nin kò
wa ? namakan keyita

musuku

farafin san ja teminè sèbèn

	kalo 1 jònminè	kalo 2 dònba makònò	kalo 3 dònba	kalo 4 lasiri fòlò
kari	5 12 19 26	4 11 18 25	2 9 16 23	1 8 15 22 29
ntènèn	6 13 20 27	5 12 19 26	3 10 17 24	2 9 16 23 30
tarata	7 14 21 28	6 13 20 27	4 11 18 25	3 10 17 24
araba	1 8 15 22 29	7 14 21 28	5 12 19 26	4 11 18 25
alamisa	2 9 16 23	1 8 15 22 29	6 13 20 27	5 12 19 26
juma	3 10 17 24	2 9 16 23 30	7 14 21 28	6 13 20 27
sibiri	4 11 18 25	3 10 17 24	1 8 15 22 29	7 14 21 28
	kalo 5 lasiri cèmancè	kalo 6 lasiri laban	kalo 7 arajaba	kalo 8 sunkalo makònò
kari	6 13 20 27	4 11 18 25	3 10 17 24	1 8 15 22 29
ntènèn	7 14 21 28	5 12 19 26	4 11 18 25	2 9 16 23
tarata	1 8 15 22 29	6 13 20 27	5 12 19 26	3 10 17 24
araba	2 9 16 23 30	7 14 21 28	6 13 20 27	4 11 18 25
alamisa	3 10 17 24	1 8 15 22 29	7 14 21 28	5 12 19 26
juma	4 11 18 25	2 9 16 23	1 8 15 22 29	6 13 20 27
sibiri	5 12 19 26	3 10 17 24	2 9 16 23 30	7 14 21 28
	kalo 9 sunkalo	kalo 10 sélinin ncinin kalo	kalo 11 seli furancè kalo	kalo 12 selliba kalo
kari	7 14 21 28	5 12 19 26	4 11 18 25	2 9 16 23
ntènèn	1 8 15 22 29	6 13 20 27	5 12 19 26	3 10 17 24
tarata	2 9 16 23 30	7 14 21 28	6 13 20 27	4 11 18 25
araba	3 10 17 24	1 8 15 22 29	7 14 21 28	5 12 19 26
alamisa	4 11 18 25	2 9 16 23	1 8 15 22 29	6 13 20 27
juma	5 12 19 26	3 10 17 24	2 9 16 23 30	7 14 21 28
sibiri	6 13 20 27	4 11 18 25	3 10 17 24	1 8 15 22 29

sènèkèla k'i hakili to a la kò :

- foro labèn bè kè kalo 6 la.
- danni bè kè kalo 7 la.

seli minw bè kè mali kònò, n'olu jateminènèn bè tubabu san jate de la, olu bè bèn don minw ma nyinan, o filè nin ye :

- zanwuye kalo tile fòlò, n'o ye tubabu san daminè don ye : dònba makònò, tile 13.
- zanwuye kalo tile 20, n'o ye mali sòròdasiw ka seli ye : dònba, tile 2.
- mè kalo tile fòlò, n'o ye baarakèlaw ka seli ye : lasiri laban, tile 15.
- mè kalo tile 25, n'o ye afiriki ka seli ye : arajaba, tile 10.
- sètanburu kalo tile 22, n'o ye mali yèrèmahòrònya seli ye : seli furancè kalo, tile 12.

zanwuye

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

fewuruye

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29		

marisi

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
			1	2		
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

zuluye

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

uti

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

sètanburu

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

1980

san

jate

sèbèn

1980

awirili

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

mè

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

zuwèn

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
			1	2	3	4
2	3	4	5	6	7	8
	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
24	25	26	27	28	29	29
30						

òkutòburu

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
			1	2	3	4
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

nowanburu

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
			1	2		
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

desanburu

ntènèn tarata araba alamisa juma sibiri kari						
			1	2	3	4
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

mariyamumadi sisoko:

lawale

ka bò sananjè

ne hamieye mun de ye sa ? k'a nyini aw fè, aw ka liburu dilan ka caya, liburu minw, ni jamanà wale kòròw bè fò olu kònò, ani a ko kòròw ni a yòrò cogoyaw, jamana kariti misènmà n'a kumbaw, ani kèle masaw cogoyaw.

siriman jara

an bè bi bi min na, siriman jara haminanko kera maliden camañ haminanko ye. o kama, an terikè mariyamumadi sisoko ye sèbèn dilan, k'a tògò da ko lawale. o sèbèn bè mali n'a da fè jamanaw ko kòròw lakali, k'a bè pereperelatigè. sani o sèbèn ka kè liburu ye, an bè a dòonin dòonin bò kibaru kònò, walasa kibaru kalanbagaw ka bò o sèbèn kònò kumaw kala ma joona.

dantigè kumaw

dònni kélaw b'a fò ko adamadenya bangena, a san 800000 de ye nin ye. nka, sèbènni yèrè bangeni ni sisan cè tè tèmè san 6000 kan. fòlò mògòw tun tè sèbènni dòn, o de kosòn, ko kòròw ma se ka sèbèn k'u mara, walasa k'u kò mògòw ladònniya u ka dinyèlatigè cogo la.

an bè bi min na, dinyè ko kòròw camañ dònneñ don an fè gafew de sababu la, mògòw ye gafe minw sèbèn ka bila an nyè. san 700 nabi isa bangenen kò,

larabuw ye dinyè bée kè u sen nò ye. u ye jamana camañ kèle, walasa ka silamèya jènsèn dinyè kònò. o kèle in de sen fè, u sera afiriki kényèkò fè. larabuw ye fèn camañ sèbèn an ka jamanaw ko kòròw kan kabini san 1000 nabi isa kò.

jeliw fana de bè jamana ko kòròw lakali. u ka fòtaw tè kelen ye. nka, sègèsègèli bè se ka' kè a là. an ka fòlò dònni kélaw bè se larabuw sèbènni na, olu dòw fana ye gafew sèbèn u ka waati cogow kan.

nin sèbèn kònò kumaw bè jamanaw kan, jamana kòrò-kòrò minw sigira ka tèmè en ka dugukolo kan : wagadu, manden, kòròbòrò jamana; segu, kaarta, kènudugu. an da bè se fana tubabu tile kéléw ma. o de kama, an ye nin sèbèn in tògò da ko lawale. k'a d'a kan, nin bée kérà ka tèmè an ka mali dugukolo kelen in kan, an ka kan k'o dòn. bawo, nin ko kòròw y'en ka mògòya sigi senw do ye. ni mògò ni i jujòn dòn, i laban ko bè gèlèya.

wagadu jamana

an ye sèbèn kòrò minw ko fò, olu b'a jira ko wagadu jamana de ka kòrò n'an ka jamana kòròw bée ye. wagadu jujòn n'a daminè ma se ka dòn. dòw ko a faama fòlòw tun ye yahudiyaw ye, olu tun bée jago de kè. nka, san 900 nabi isa kò, marakaw ye fanga minè yahudiyaw la.

wagadu jamana tun sigilen bè senegali ba kininfè bolo ni jeliba cè, fo ka taa se saheli ma. wagadu faama tun bée wele tunka. tunka yèrè sigilen bè kunbi dugu kònò. surakaw ni larabuw b'a fò kunbi

de ma ko ganata, dòw ko gana. u labanna ka jamana yèrè wele ko gana. kunbi tun bée nèma ni worodugu o, ka taa tilebin fè dòonin, a ni nèma cè tun ye kilo 80 ye.

an b'a fò yòrò min ma ko saheli kungo, n'o ye kungo jirintan ye, saheli tun tè kungo lankolon ye fòlò, sanji tun bée na yen, jiriw tun bée yen fana. wagadu jamana (ni dòw ko a ma ko gana) tun bée o saheli tilebin na. kaya magan sise de tun y'a masakè ye kunbi. nka, kunbi

masakèw tun ma tuubi silamèya la. silamèw yèrè tun ka dògò kunbi. u tun ka kin b'a dan ma, a n'a misiri tan ni filaw.

wagadu ka nafolo tigiya sòròla bambuku sanu de fè, maròku larabuw tun bée nyaamèw doni fini ni kògò ni ntamaro la, ani feere fèn camañ wèrèw, ka na olu falen sanu ni sama nyin na, ani jònwi.

wagadu jamana ye dawula sòrò kosèbè san 1000 nabi isa kò. marakaw ka jago kè tè bi ko ye. a daminèna, a ka ca san 1000 ye wagadu jamana kòrò kàn.

wagadu jamana tila yòròw

wagadu masakè ka fanga tun ka bon, fo ka taa a tila yòrò caya. jamana dòw faama tun b'a ka mara kònò :

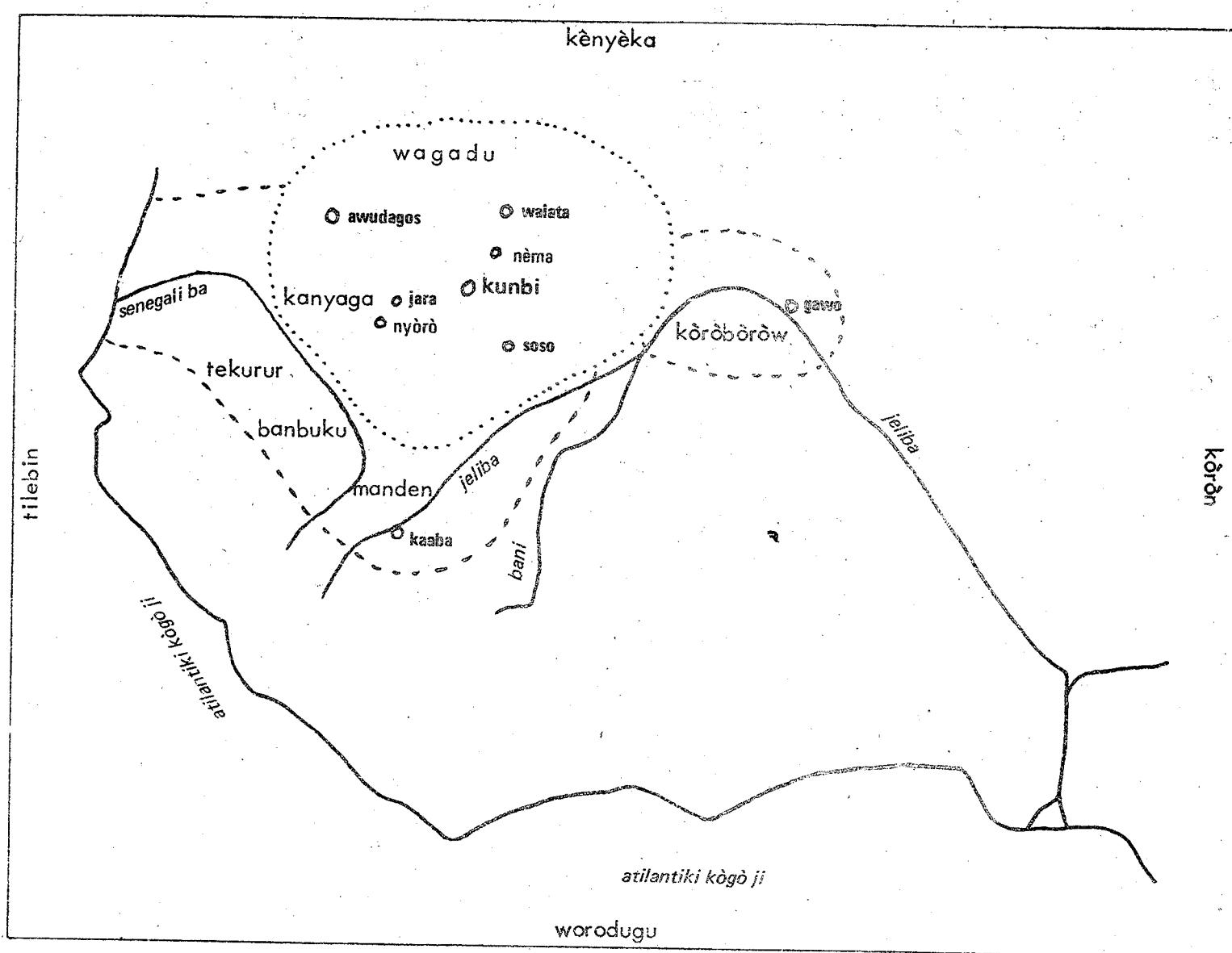
kanyaga o faama dugu tun ye jara ye. nyakatèw de tun bée kanyaga faamaya la. jawaraw sigira fanga na olu kò.

soso o faama tun ye jarisow ye. nka, fanga labanna kantèw de bolo. sumanguru de kera soso faama laban ye.

galanbu tekurur o ye sanu bò yòrò ye. daman dingèw tun bée o jamana yòrò bée la.
o tun sigilen bée wagadu ni tilebin cè, fo ka taa se kògò ji ma. wòlòfò jamana ni fula jamana don. maninkaw ni marakaw fana tun bée yen.

lawale

awudagos tun ye farajèw ka jamana sigilen ye, farajè minw bòra kènyèka fè. o jamana in de kèra mòritani ye bi. farafin bérè tun tè yen. san 1100 la, awudagos faama dò taara hiji la makan. o segintò nana ni morikè dò ye, ko *abudala bunu yasini*. ale de taara i sigi senegali, ka mògòw tuubi. abudala de n'a ka kalandénw ye diinè kèle kè, ka awudagos minè a tigi la, san 1034 na. a tun bè fò abudala bunu yasini ka mògòw de ma ko *alimorabitiv*.

wagadu jamana yèrè dan jiralen bè tomiw fè (.....)

wagadu ka mara sera yorò minw ma, ciu dan jiralen bè cii misènmanw fè (-----)

wagadu fanga ban cogo

alimorabitiv ka diinè kèle in sen fè, u tun bè nyini ka kunbi fana minè a tigiw la. u nana, kèle bin kunbi kan, kumbikaw y'u bén ni cèfarinya ye. kèle mèenna sen na. nka, *abudala bunu yasini* ka mògòw sera kumbikaw la. u dònna dugu kònò ka mògò camàn faga, ka tòw tuubi divaqoya la, k'u ka fanga sigi kunbi kan.

alimorabitiv ka fanga ma tèmè san tan kan. gana kèra a yèrè ta ye, ka san 150 kè o lafiya la. nka, kèlew ye wagadu fanga dògòya, jamána saba minw tun bè a ka fanga kònò, olu y'u yèrè bò bolo la : kanyaga, soso ani galanbu kèra u yèrè ta ye.

san 1203 la, **soso** faama ye kunbi ci,

fo kumbikaw taara u sigi **walata**. soso faama tun ye *sumanguru kantè* de ye. a kèlen kò ka wagadu fara a ka mara kan, a ye **manden** kèle daminè.

wagadu ko dabilala pewu san 1240 na. o san na, *sunjata* ye kunbi filen kolon ci.

(a tò bè bò kibaru nataw kònò)

nin kalo lètèrè

dòntafalen

kènènkun denmisènw y'u ka dögökun nyènajè daminè nowanburu kalo tile 24, k'a kun cè desanburu kalo tile 3; nyènajè in dayèlè yorò la, kènènkun mógoba caman tun bë yen. i n'a fó, arondisiman kuntigi, n'o ye sumèyila tera ye, ani lakòlikaramogòw kuntigi, gawusu ture, dugutigi badara kanè ani denmisèn kundi gi, amadu konè.

arondisiman kuntigi sumèyila tera ye kuma ta,ka bëe fo,ka sord k'a jira jama bëe lajèlen na, mali gofèrenaman tògò la, pariti tògò la, n'o ye "udpm" ye, ani, mali denmisèn kulu bëe tògò la ko dögökun nyènajè min filè nin ye, n'an bën'a kë sisan, ko a ma dabò kèle kama, a ma dabò juguya kama ; a dabòra jamana denmisènw ka nyogón don, k'u ka dòntafalen, ka kèle köròw ban u ni nyogón cè, dugu 24 de ye nyènajè in kë k'a ban nisondiya ni nyogónfaamu kónò.

tiyatiribòw këra, boliliw ni ntolantanw këra; mógo si ma kèle kë don kelen; nyènajè këra a kë cogo la fo k'a ban. arondisiman kuntigi sumèyila tera segira ka jama bëe fo, ko ala ka san wèrè jira bëe la.

sumèyila jara, animatèri
ka bò kènènkun.

nafa bë kalan na

nafa bë kalan na. n'o kuma tun tè tinye ye, kungo kónò mógo tun tè lètèrè sèbèn ; u tun tè peseli kë ; u tun tè furakèli kë ; u tun tè dugu sigi cogo an'a kónòkow sèbèn; u tun tè u miirinataw sèbèn olu ka fó arajomali la, walima u ka bò kibaru kónò.

kibaru kanubagaw, san kura o san kura, ala ka dusu kura don aw kónò, kalanjè ani yèrèkalan sirati gè la.

bamanankan

samanni
siginindenw
(voyelles longues)

aa....daamu.....plaisir
ii....miiri.....pensée
uu....duuru.....cinaq
ee....seere.....témoïn
èe....fèenè.....crème
oo....kooro.....varan
ôo....kôori.....coton

fofo.....ramper, trainer
fonisire.....ménéreu
gogoro.....cadenas
górondò.....ronfler
gundo.....secret

halaki.....détruire
himè.....pitié
kaka.....caqueter
kali.....jurer
kanu.....aimer

mamuso.....grand'mère
mantó.....se calmer
móden.....petit-fils
nakani.....destin
neri.....malchance

kónón.....perle
körönyóm.....se reposer
lamó.....elever
lasomi.....avertir
limaniya.....foi

nunna
siginindenw
(nasales)

an...banfula...coiffure
in...nyim.....dent
en...kelem.....un
èn...cèncèn.....sable
on...bonbon.....menton
ón...góngón...poussière
un...kun.....tête